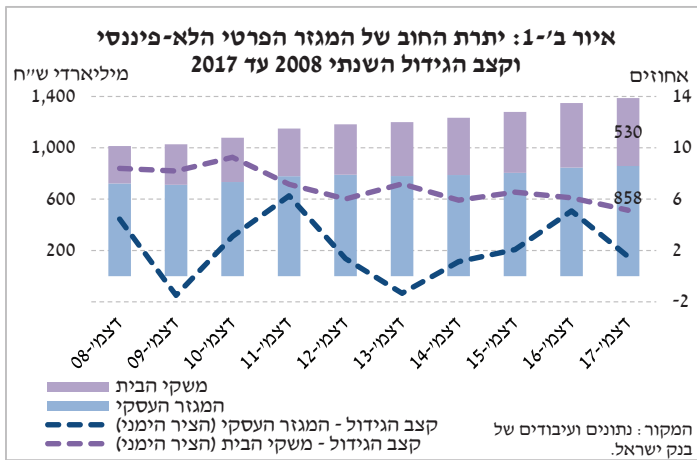

ב. החוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי

יתרת החוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי¹ המשיכה לגדול בשנת 2017, אך שיעור גידולה היה נמוך מזה של השנה הקודמת (2.9% לעומת 5.5%). עלייה זו עיקרה גידול כמותי בחוב הן של המגזר העסקי והן של משקי הבית, שקוזז חלקית על ידי ייסוף השקל מול הדולר, אשר הקטין את השווי של החוב הנקוב במט"ח והצמוד למט"ח. נמשכה הירידה בשיעור הגידול של יתרת החוב של משקי הבית, לדיור ושלא לדיור. בלטה הירידה בשיעור הגידול של החוב שלא לדיור בעיקר לבנקים.

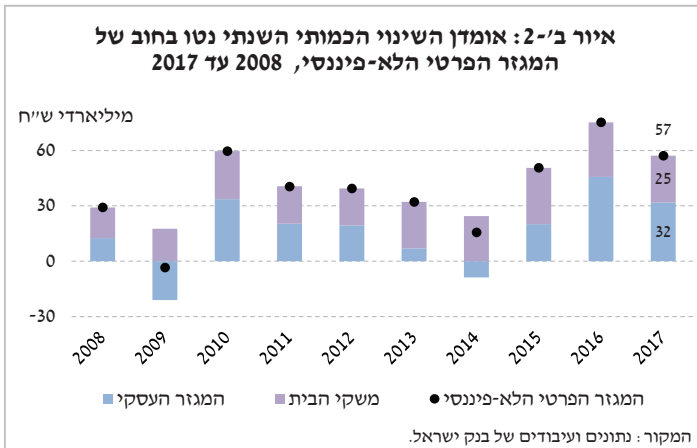
עיקר העלייה ביתרת החוב של המגזר העסקי הייתה בחובו החוץ-בנקאי המקומי: שילוב של עלייה בחובו למשקי הבית באמצעות החזקותיהם באג"ח סחירות ובחובו לגופים המוסדיים באמצעות הלוואות ישירות. נמשכה העלייה בחוב של המגזר העסקי לבנקים, אך קצב עלייתו היה אטי מזה של חובו החוץ-בנקאי המקומי.

1. החוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי (עסקי ומשקי בית)

בשנת 2017 נמשך הגידול ביתרת החוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי בקצב נמוך מאשר בשנה הקודמת.

יתרת החוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי גדלה בכ-39 מיליארדי ש"ח (2.9%), עד לרמה של כ-1.4 טריליוני ש"ח: יתרת החוב של המגזר העסקי גדלה בשיעור של כ-1.5% (כ-13 מיליארדי ש"ח), נמוך משמעותית מזה של השנה הקודמת; יתרת החוב של משקי הבית גדלה בכ-26 מיליארדי ש"ח (5.1%) והיוותה בסוף השנה כ-38% מהחוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי.

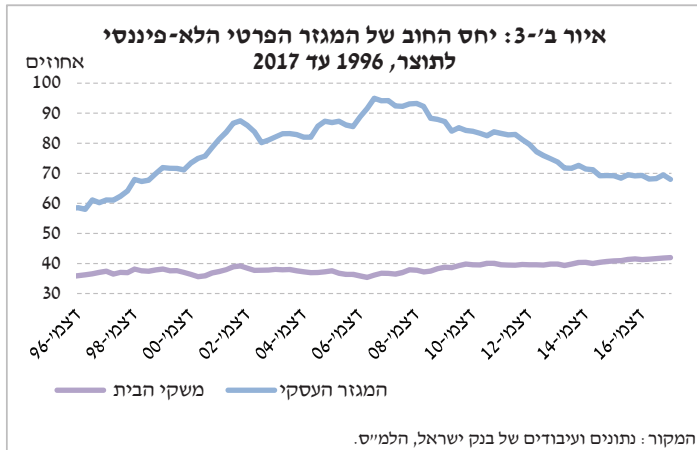

העלייה של יתרת החוב נבעה בעיקר מגידול כמותי נטו² בשני המגזרים אך בהיקף נמוך מאשר בשנה הקודמת.

סך הגידול הכמותי נטו הסתכם בכ-57 מיליארדי ש"ח: כ-32 מיליארדי ש"ח בחוב של המגזר העסקי וכ-25 מיליארדי ש"ח בחוב של משקי הבית. גידול כמותי זה קוזז חלקית על ידי ייסוף שער החליפין של השקל מול הדולר, שהקטין את השווי של החוב הנקוב במט"ח והצמוד למט"ח.

¹ הפרק מתמקד בחוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי למלווים העיקריים (בנקים, גופים מוסדיים ותושבי חוץ), ואינו כולל חוב למלווים אחרים (כגון חברות אשראי פרטיות). לפירוט נוסף ראו הסבר במונחים מרכזיים בסוף הפרק.

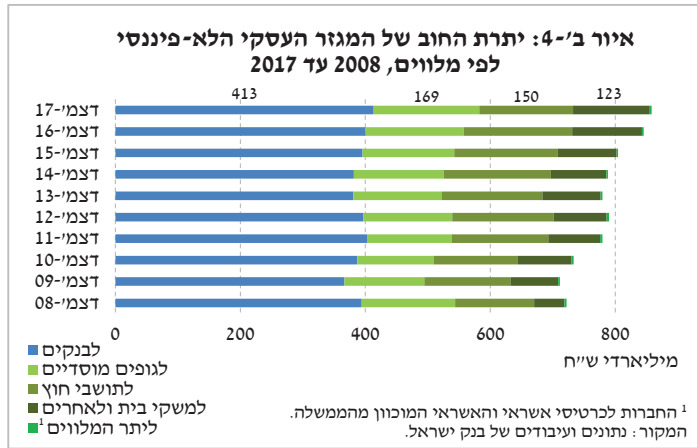
² נתוני החוב לבנקים מבוססים על נתוני המאזנים החודשיים ולא על נתוני הדוחות הכספיים השנתיים, שכן הדוחות ל-2017 טרם פורסמו לציבור. ראו מונחים מרכזיים בסוף הפרק.

בשנת 2017 ירד יחס החוב של המגזר העסקי לתוצר ואילו יחס החוב של משקי הבית לתוצר הוסיף לעלות מעט.

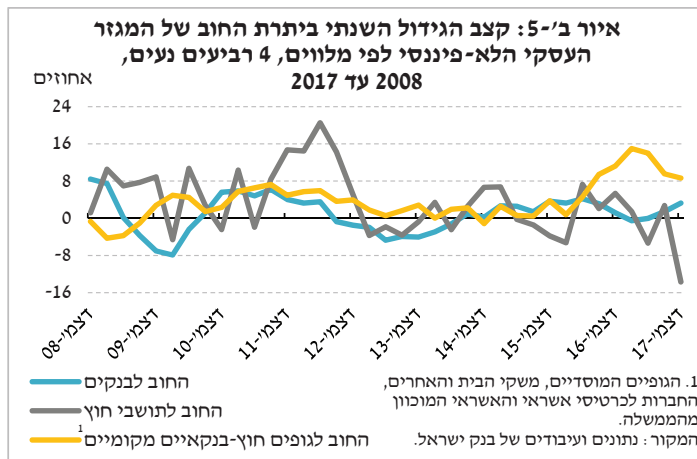
יחס החוב של המגזר העסקי לתוצר ירד ב-2017 בכ-1.3 נקודות האחוז ועמד בסוף השנה על כ-68%, זאת משום שעלייתו של התוצר (3.4%, במחירים שוטפים) הייתה גדולה מזו של החוב (1.5%). יחס החוב של משקי הבית המשיך לעלות השנה – בכ-0.7 נקודת האחוז – ועמד בסופה על כ-42%.

2. החוב של המגזר העסקי הלא-פיננסי

בשנת 2017 נמשכה מגמת העלייה בחוב של המגזר העסקי, בעיקר בחובו החוץ-בנקאי המקומי.

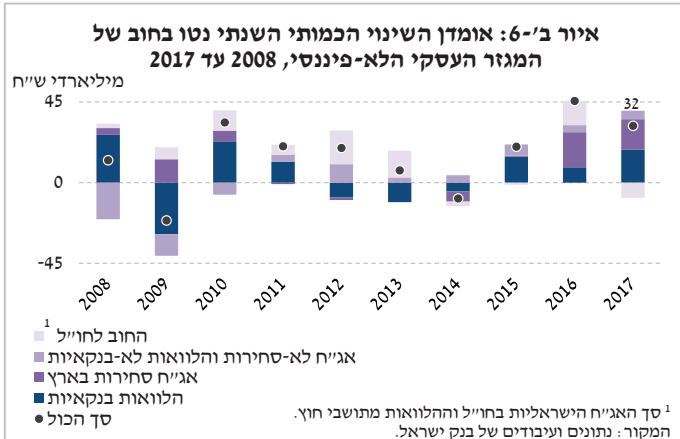
יתרת החוב של המגזר העסקי לגופים החוץ-בנקאיים המקומיים גדלה בכ-23 מיליארדי ש"ח (9%), וזאת במקביל לירידה בהיקף דומה של החוב לתושבי חוץ (-14%). נמשכה העלייה בחוב של המגזר העסקי לבנקים (3%, 13 מיליארדי ש"ח) ומשקלו בסך החוב של המגזר עמד על כ-48%. כ-41% מסך החוב של המגזר העסקי הם חוב של חברות מענפי השירותים הפיננסיים, המסחר והחרושת³.

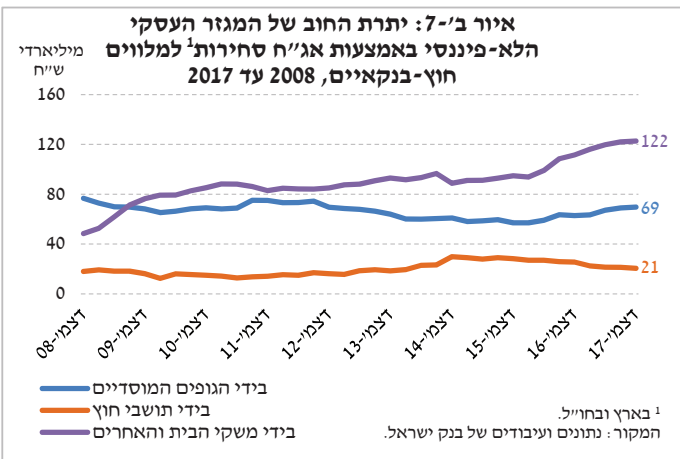
בהמשך לשנתיים האחרונות, קצב הגידול השנתי של החוב החוץ-בנקאי המקומי גבוה מזה של החוב הבנקאי.

עם זאת, החל מהמחצית השנייה של שנת 2017 הואץ קצב הגידול של החוב לבנקים. ברביע הרביעי של השנה נרשם שיעור גידול שלילי חד בחוב לתושבי חוץ, וזאת בעקבות פירעון הלואה של חברה גדולה.

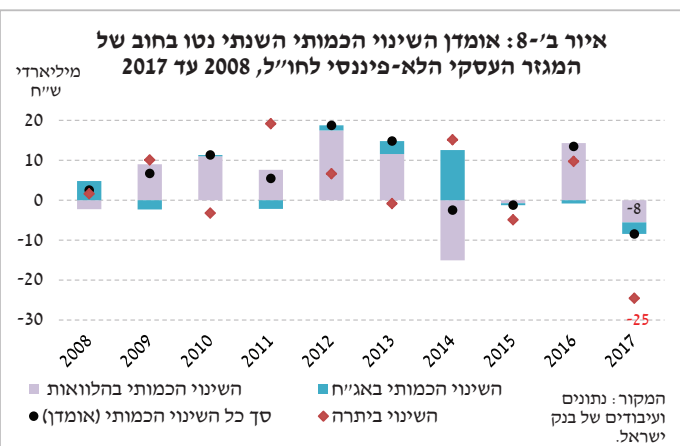
³ להרחבה בנושא התפלגות יתרת החוב של המגזר העסקי הלא-פיננסי לפי ענפי המשק ראו 'מבט מקרוב' בסוף הפרק.

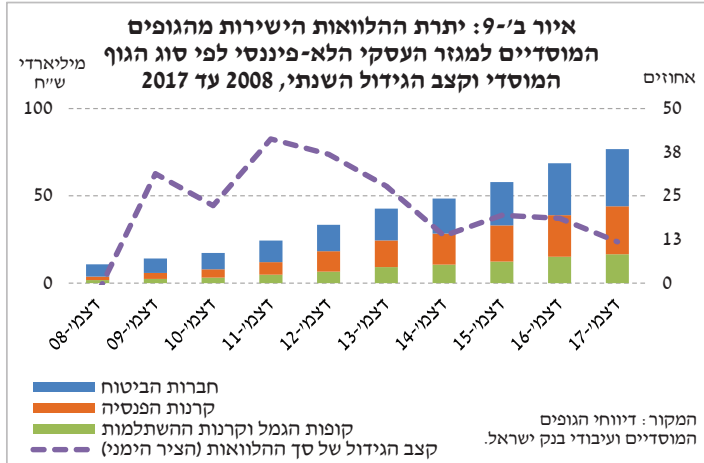
גידולה של יתרת החוב נבע בעיקר מגידול כמותי נטו בהלוואות בנקאיות ובאפיק האג"ח הסחירות בארץ. הגידול הכמותי של סך החוב הסתכם בכ-32 מיליארדי ש"ח, נמוך מהשנה הקודמת (כ-46 מיליארדים), מזה גידול של כ-22 מיליארדי ש"ח בחוב החוץ-בנקאי המקומי שהושפע מהנפקות אג"ח סחירות בארץ ומההלוואות הישירות מהגופים המוסדיים.

משקי הבית הגדילו את החזקותיהם באג"ח סחירות של המגזר העסקי בהמשך לשנים האחרונות. יתרת האג"ח הסחירות של המגזר העסקי גדלה בכ-11 מיליארדי ש"ח, לרמה של כ-216 מיליארדים, והשתקפה בעיקר בהתרחבות החזקות משקי הבית באג"ח אלו. יתרת החזקות של הגופים המוסדיים באג"ח של המגזר העסקי עלתה בכ-7 מיליארדי ש"ח, ואילו יתרת החזקות של תושבי חוץ קטנה בכ-5 מיליארדי ש"ח.

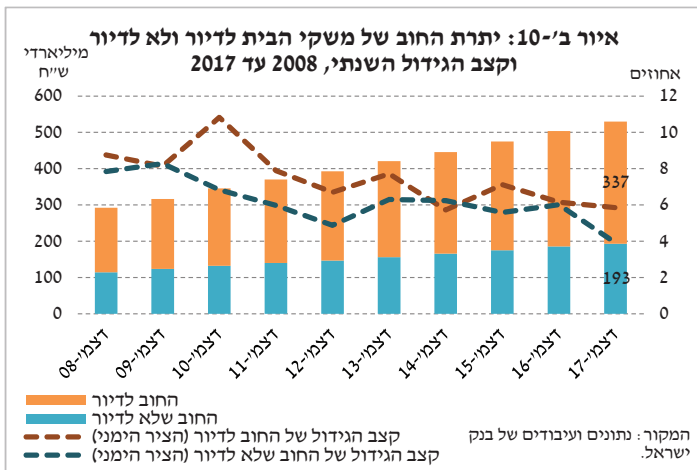
יתרת החוב של המגזר העסקי לתושבי חוץ ירדה כתוצאה מקיטון כמותי נטו באפיק זה ומהשפעת ייסוף השקל. הקיטון הכמותי נטו של החוב לחו"ל הסתכם בשנת 2017 בכ-8 מיליארדי ש"ח והורכב מקיטון בהלוואות, כ-6 מיליארדי ש"ח – בעיקר בעקבות פירעון הלוואה של חברה גדולה; וקיטון באג"ח, כ-3 מיליארדי ש"ח. הייסוף בשער החליפין של השקל מול הדולר תרם אף הוא לירידה ביתרת החוב לחו"ל. השפעות אלו הביאו לירידתה של יתרה זו בשנת 2017 בכ-25 מיליארדי ש"ח.

התמתן קצב הגידול השנתי של יתרת ההלוואות הישירות מכל הגופים המוסדיים למגזר העסקי.

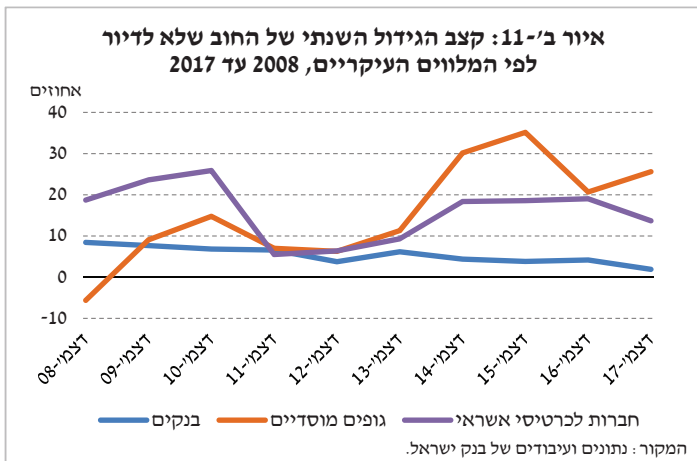
יתרת ההלוואות שנטל המגזר העסקי מכל הגופים המוסדיים יחד עלתה בכ-8 מיליארדי ש"ח, לכ-77 מיליארדים – שיעור גידול של כ-12% לעומת 19% בשנה הקודמת. בחלוקה לפי סוג הגוף המוסדי בולט משקלן הגבוה של חברות הביטוח – כ-43% מסך ההלוואות.

3. החוב של משקי הבית

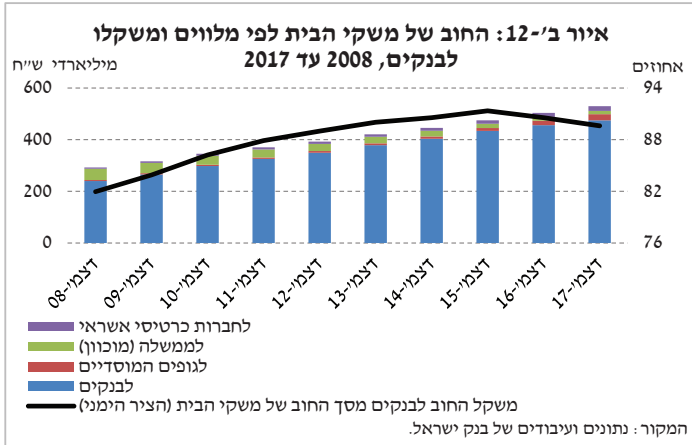
בשנת 2017 נמשכה הירידה בקצב הגידול של יתרת החוב של משקי בית, לדיור ושלא לדיור.

יתרת החוב של משקי הבית גדלה בשנה זו בכ-26 מיליארדי ש"ח, שיעור גידול של כ-5.1%, לעומת 6.4% בממוצע בשנים 2012–2016, והסתכמה בכ-530 מיליארדי ש"ח. בלטה הירידה בשיעור הגידול של החוב שלא לדיור: כ-3.9% לעומת 5.8% בממוצע בשנים 2012–2016.

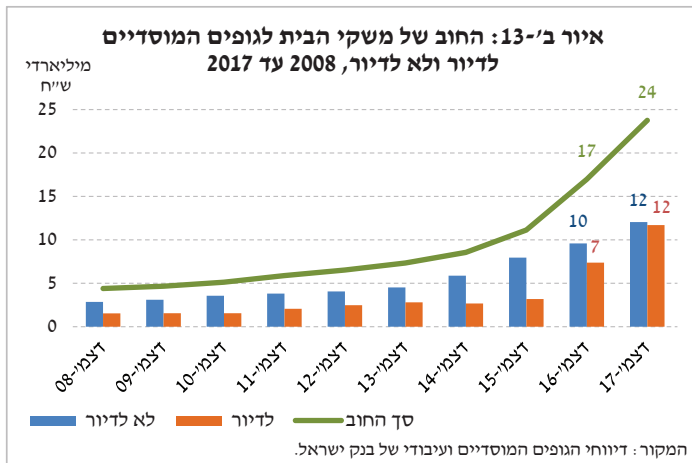

הירידה בשיעור הגידול של החוב שלא לדיור נבעה בעיקר מירידה בשיעור של חוב זה לבנקים.

בשנת 2017 עלה שיעור הגידול של החוב שלא לדיור לגופים המוסדיים (26%); כנגד זאת הואט הגידול של חוב זה לחברות כרטיסי האשראי. משקל החוב שלא לדיור לגופים אלו עמד בסוף השנה על כ-16%.

הבנקים הם המלווה העיקרי למשקי הבית, אך בשנתיים האחרונות משקלם בסך החוב הולך ויורד. יתרת החוב של משקי הבית לבנקים עלתה בכ-18 מיליארדי ש"ח, לרמה של כ-475 מיליארדים – כ-90% מסך החוב של משקי הבית. יתרת החוב של משקי הבית לגופים חוץ-בנקאיים עלתה אף היא, בכ-8 מיליארדי ש"ח, לרמה של כ-55 מיליארדים.

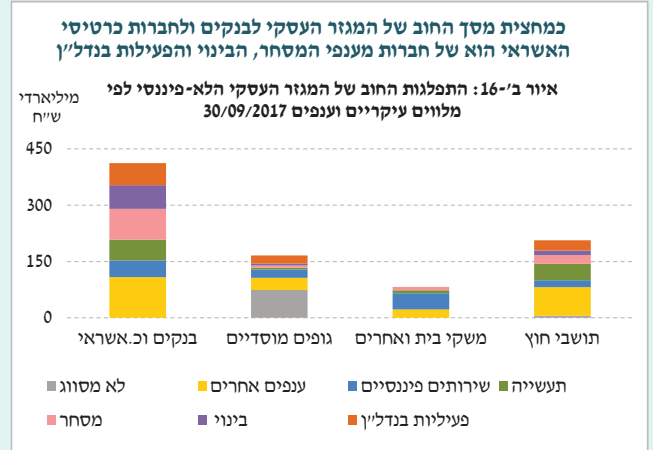
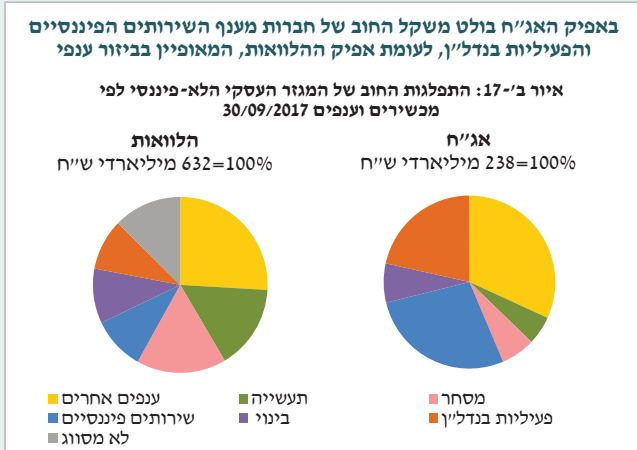
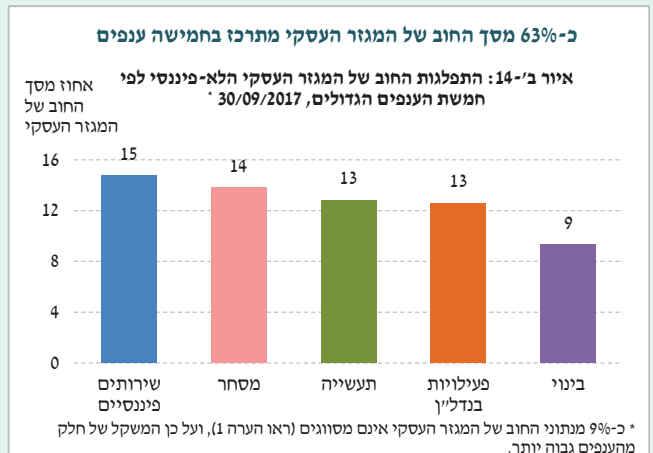
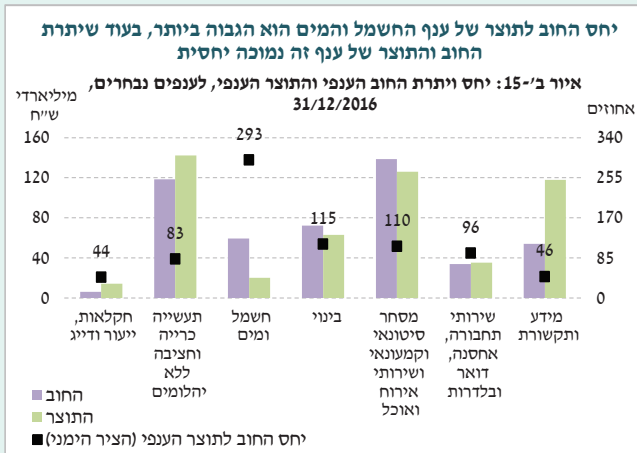

הלוואות הגופים המוסדיים למשקי הבית המשיכו לעלות. סך החוב של משקי הבית לגופים המוסדיים המשיך לעלות ב-2017 עד לרמה של כ-24 מיליארדי ש"ח – כ-4% מסך החוב של משקי הבית. עלה הן החוב לדיור והן החוב שלא לדיור.

מבט מקרוב

פילוח יתרת החוב של המגזר העסקי הלא-פיננסי לפי ענפי המשק¹

¹ הסיווג לענפי המשק נעשה על פי הסיווג הענפי של הלמ"ס, 2011.

ענף השירותים הפיננסיים כולל חברות החזקה.

'לא מסווג': נתוני חוב שלא סווגו. הרכיב העיקרי שלא סווג הוא ההלוואות הישירות מהגופים המוסדיים למגזר העסקי (כ-74 מיליארד ש"ח

ב-09/2017), וזאת משום שהמידע על ההרכב הענפי לוקה בחסר.

ענפים אחרים: צירוף של ענפים שמשקלם בסך החוב של המגזר העסקי נמוך מ-7%.

המקור: הלמ"ס, עיבודים ואומדנים שנערכו בבנק ישראל.

אינדיקטורים עיקריים לחוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי

2017	2016	2015	2014	2013	2012	
החוב של המגזר העסקי הלא-פיננסי						
858	845	805	788	779	790	יתרת החוב (מיליארדי ש"ח, סוף תקופה)
32	46	20	-9	7	19	אומדן השינוי הכמותי נטו (מיליארדי ש"ח, מצטבר שנתי)
52	53	51	52	51	50	משקל החוב החוץ-בנקאי (אחוזים, סוף תקופה)
25	24	23	24	23	23	משקל החוב הסחיר (אחוזים, סוף תקופה)
68	69	69	71	74	80	יחס חוב המגזר העסקי לתמ"ג (אחוזים, סוף תקופה)
החוב של משקי הבית						
530	504	475	446	421	393	סך החוב של משקי הבית (מיליארדי ש"ח, סוף תקופה)
25	30	30	24	25	20	אומדן השינוי הכמותי נטו - נטילת אשראי נטו (מיליארדי ש"ח, מצטבר שנתי)
64	63	63	63	63	63	משקל החוב לדירור (אחוזים, סוף תקופה)
53	59	65	52	52	47	סך כל נטילת משכנתאות חדשות (מיליארדי ש"ח, מצטבר שנתי)
42	41	41	40	40	40	יחס חוב משקי הבית לתמ"ג (אחוזים, סוף תקופה)

המקור: נתונים ועיבודים של בנק ישראל.

מקורות הנתונים ומנחים מרכזיים¹

החטיבה למידע ולסטטיסטיקה בבנק ישראל מנהלת מערכת של נתונים על הפעילות בשוק האשראי: החטיבה אוספת נתונים ומידע מדיווחים וממקורות שונים, מעבדת אותם לכדי מערכת נתונים כוללת ועקבית ומחשבת את מצרפי האשראי במשק לפי פילוחים שונים. מקורות הנתונים למערכת: דיווחי מערכת הבנקאות לפיקוח על הבנקים; דוחות כספיים רבעוניים של החברות לכרטיסי אשראי; דיווחי הגופים המוסדיים למשרד האוצר ולבנק ישראל; הבורסה לניירות ערך בתל אביב; דיווחים ישירים של חברות עסקיות ישראליות גדולות לבנק ישראל על פעילותן מול תושבי חוץ; דיווחים של בנקים ומתווכים פיננסיים אחרים לבנק ישראל על ההחזקות של תושבי חוץ בבנקים פיננסיים ישראלים; משרד האוצר.

- **המגזר הפרטי הלא-פיננסי** מורכב מהמגזר העסקי (חברות עסקיות ישראליות שאינן בנקים וחברות ביטוח) וממשקי הבית. הפרק מתמקד בחוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי למלווים העיקריים (בנקים, גופים מוסדיים ותושבי חוץ), ואינו כולל חוב למלווים אחרים (כגון חברות אשראי פרטיות). ההערכה היא כי היקף פעילותם של המלווים האחרים קטן ביחס לזה של המלווים העיקריים, והם אינם נכללים כיום במצרפים בשל מחסור בנתונים. איסוף נתונים אלו צפוי להתרחב לאחר הקמת והפעלת מאגר לשיתוף נתוני אשראי.
- **יתרת החוב** מייצגת את מלאי האשראי (positions, stocks) מנקודת הראות של הלווים במשק בנקודת זמן מסוימת. ערכו של החוב אינו תלוי בשווי האג"ח בשוק או בשווי ההלוואות בספרי המלווים. לכן יתרות האג"ח מוצגות בו בערך הנקוב המתואם, ויתרות ההלוואות מוצגות לפני ניכוי של יתרות ההפרשה להפסדי אשראי בספרי המלווים (לדוגמה: ההפרשה לחובות מסופקים/בעייתיים במאזני הבנקים).
- **אומדן השינוי הכמותי נטו, הגידול/הקטון הכמותי בחוב** הוא השינוי ביתרת החוב, המייצג את הפעילות הכלכלית בשוק האשראי. השינוי ביתרת החוב מושפע מגיוס החוב נטו (אשראי חדש שגויס, כגון נטילת הלוואה או הנפקת אג"ח, בניכוי אשראי שנפרע, כגון החזר הלוואה או פירעון אג"ח), מתשלומי ריבית וצבירות ריבית, משינויים במחירים (כגון שינוי במדד המחירים לצרכן בחוב הצמוד למדד) ומגורמים נוספים. מאחר שחסרים נתונים ישירים על כל אחד מרכיבים אלה, מחושב "אומדן השינוי הכמותי נטו", הנגזר מנתוני יתרות החוב. אומדן השינוי הכמותי במהלך תקופה נתונה מחושב כהפרש בין יתרת החוב בסוף התקופה ליתרה בתחילתה, בניכוי השינויים במחירים הרלוונטיים. מאחר שהאומדן לשינוי הכמותי נטו נגזר מהיתרות, הוא כולל השפעות נוספות על היתרה מלבד גיוס חוב נטו, כגון צבירות/תשלומי ריבית. בפרק זה איננו מתייחסים לגיוס חוב נטו בנפרד.
- **הלוואות לדיור מהבנקים**, כפי שדווחו לבנקים על ידי הלקוחות, מוגדרות כהלוואות המקיימות אחד מתנאים אלו (ובלבד שלא ניתנו למטרת עסק): ההלוואה מיועדת לרכישה או לחכירה של דירת מגורים, בנייתה, הרחבתה או שיפוצה; לרכישת מגרש לבניית דירת מגורים או לרכישת זכות בדירת מגורים תמורת דמי מפתח; למימון פירעון מוקדם של הלוואה כאמור בשני הסעיפים הראשונים, במלואה או בחלקה.
- **הלוואות שלא לדיור מהבנקים**, כפי שדווחו לבנקים על ידי הלקוחות, מוגדרות כהלוואות מהבנקים לאנשים פרטיים (כולל עו"ש שלילי/משיכת יתר) ולמלכ"רים פרטיים תושבי ישראל, שמטרתן אינה דיור. כולל גם הלוואות בביטחון דירת מגורים שלא למטרת מגורים (הלוואות לכל מטרה).

¹ לפירוט נוסף של הגדרות, מושגים והסברים ראו בנק ישראל (2016), "מערכת נתוני האשראי בישראל" בחלקו השני של הפרסום מבט סטטיסטי 2015.